ΙΙ. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ': ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (800-479 π.Χ.)

10. Η ΤΕΧΝΗ

Η αρχαϊκή περίοδος σφραγίζεται από δύο κορυφαίες δημιουργίες: α) την **ανέγερση λίθινων ναών** και β) τη **δημιουργία λίθινων αγαλμάτων σε φυσικό και υπερφυσικό μέγεθος.**

Την εποχή αυτή οικοδομούνται οι πρώτοι πραγματικά μνημειακοί ναοί της αρχαίας Ελλάδας που θα επηρεάσουν την αρχιτεκτονική όλου του κόσμου μέχρι και τις ημέρες μας. Ο ελληνικός ναός χτίζεται τώρα από πέτρα και συχνά από μάρμαρο. Στο βασικό σχήμα του αποτελείται συνήθως από:

α. έναν ανοικτό προθάλαμο **–πρόναο–** με δύο κίονες, και

β. ένα κυρίως δωμάτιο, τον **σηκό.**

Όταν μάλιστα προστεθεί ένα παρόμοιο ανοικτό δωμάτιο πίσω **–ο οπισθόδομος–** και ακόμη περισσότερο, μία κιονοστοιχία γύρω από το κτίριο **–το πτερό–,** οι ναοί γίνονται μεγαλοπρεπέστεροι και εντυπωσιακότεροι.

Οι ναοί της αρχαϊκής περιόδου χτίζονται σε δύο ρυθμούς, τον **δωρικό** που διαμορφώθηκε στα δωρικά κέντρα της Πελοποννήσου και τον **ιωνικό** που αποκρυσταλλώθηκε στα ιωνικά κέντρα του Αιγαίου και της Μικράς Ασίας. Οι ρυθμοί ξεχωρίζουν προπάντων από τους κίονες. Ο δωρικός είναι πιο κοντός, βαρύς και αυστηρός, ενώ ο ιωνικός είναι ψηλότερος, κομψότερος με πλούσια διακόσμηση στην επάνω απόληξή του **–στο κιονόκρανο–,** που αναγνωρίζεται εύκολα από τις έλικες στις οποίες καταλήγει. Ανάγλυφα και ολόγλυφα λιοντάρια και μυθολογικά τέρατα, καθώς και μυθολογικά θέματα διακοσμούν συχνά το επάνω μέρος των ναών˙ πρόκειται για τα **αρχιτεκτονικά γλυπτά.**

Οι ανθρώπινες μορφές παριστάνονται από την αρχή τυποποιημένες και ακίνητες. Οι νεαροί άνδρες – κούροι– παριστάνονται ορθοί, γυμνοί, με καλογυμνασμένα σώματα και πλούσια κόμη˙ οι νεαρές κοπέλες – κόρες – ορθές, κομψά ντυμένες, καλοχτενισμένες, στολισμένες με πλήθος κοσμημάτων˙ οι άρχοντες και οι αξιοσέβαστες γυναίκες (οικοδέσποινες και ιέρειες) καθιστοί σε θρόνους και σκαμνιά˙ οι συμποσιαστές μισοξαπλωμένοι σε ανάκλιντρα. Υπάρχουν επίσης αγάλματα προσωποποιήσεων της ιδέας της νίκης (Νίκες). Δε λείπουν βέβαια και τα αγάλματα θεών οι οποίοι διακρίνονται εύκολα από τα χαρακτηριστικά σύμβολα της θεϊκής δύναμής τους: τόξο, βέλος ή μουσικό όργανο για τον Απόλλωνα, κεραυνός για τον Δία κ.ά. Όλες οι μορφές στέκουν ακίνητες απέναντι στον θεατή, με μόνο σημάδι κίνησης την προβολή του αριστερού ποδιού, και δράσης, ανάλογα με το θέμα,

το λύγισμα των χεριών. Σπουδαία έργα τέχνης είναι και οι ανάγλυφες επιτάφιες πλάκες – **επιτύμβιες** στήλες.

Μία σπουδαία τεχνική, επηρεασμένη από τη διακόσμηση των χάλκινων αγγείων, είναι η μελανόμορφη, στην οποία οι μορφές και τα κοσμήματα βάφονται ολόμαυρα πάνω στην κοκκινωπή επιφάνεια των αγγείων, ενώ οι λεπτομέρειες δηλώνονται με χάραξη. Τα τελευταία χρόνια της αρχαϊκής περιόδου εμφανίζεται και η ερυθρόμορφη τεχνική που είναι η αντίστροφη της μελανόμορφης. Τώρα οι μορφές είναι κόκκινες πάνω στη μαύρη γυαλιστερή επιφάνεια των αγγείων.